35 KOMENTI DA GONÇALO NEVES PRI LA VIDEOFILMO:

Trevor Steele: ***La krizo de Ido: Grava epizodo en la historio de Esperanto***

https://www.youtube.com/watch?v=odNGtMax3qc

(Komenti afishigita che YouTube ye 23/02/2022 plurfoye, en Esperanto, ma ne aparanta publike, pro misterioza teknikala motivo. Hike me prizentas Ido-tradukuro da me ipsa.)

Danko e gratulo, kara Trevor, pro la interesiva e detaloza diskurso pri la Ido-krizo! Me dankas e gratulas anke Australiana Esperanto-Asociuro pro la inicio e la disponigo dil diskurso che YouTube. Yen kelka remarki, komenti, kompletigi e korektigi:

(1) Me joyas ke ta periodon tu juste nomizis "krizo di Ido" e ne, quale multi til nun erore agis, "Ido-skismo".

(2) Esas vera ke "LZZ honorizis Schleyer" en 1905 (kande Volapük esis ja tre febla e preske desaparonta), ma antee, en 1889 (kande Volapük esis ankore sat forta ed ankore funcionis quale konkurencanto di Esperanto), il skriptis e publikigis, en la revuo *La Esperantisto*, longa artiklo (nefinita), en qua il penis ridikuligar la rivala linguo, e ta-skope il mem inventis vorteti quin til nun me trovis en nula Volapük-lexiki lora o posa. Me skriptis broshuro pri la relato di LLZ a Volapük.[1]

(3) En 1894 la lekteri di *La Esperantisto* votis ne pri plura "versioni di Patro Nia", ma pri la tota strukturo di la linguo.

(4) Ne esas ciencale pruvita ke 'Louis Chevreux' esis la vera nomo di L. de Beaufront (LdB). To esas nur atencinda (hipo)tezo da Jossinet.

(5) 'Beaufront' signifikas ne "bela fasado", ma "bela fronto".

---

[1] Gonçalo Neves: *Zamenhof kaj Volapük*. Bad Bellingen: Iltis 2012. 44 p.

(6) La nomo ne esas “inventita da il ipsa” [da LdB]: ol ja existis quale famili-nomo ante lua nasko. Exemple, en Anglia stacas la tale nomizita ‘Beaufront castle’, qua datizesas de 1837–41 (LdB naskis en 1855):

https://www.heritagegateway.org.uk/Gateway/Results_Single.aspx?uid=18212&resourceID=19191

Parenteze, segun ta stilo e nomo, on en 1837 konstruktis domego ‘Beaufront’ en... Tasmania:

https://www.facebook.com/DescendantsDay2013NorfolkIslandToNorfolkPlains/photos/beaufront-ross-tasmania-beaufront-was-built-for-arthur-smith-in-1837-by-stonemas/888936971136606/

La famili-nomo ‘Beaufront’, cetere, ankore existas, quankam ol esas tre rara:

https://forebears.io/surnames/beaufront

(7) Carlo Bourlet mortigive sufokesis pro glutir osto ne di “hano”, ma di fisho.

(8) Léopold Leau esis ne “linguisto”, ma matematikisto.

(9) La Internaciona Asociuro di Akademii refuzis “judikar *planifikita lingui” ne en “1907”, ma en 1908.

(10) Couturat e Leau ne “invitis” LdB divenar membro dil “Elektanta komitato”. LdB esis kooptita al Permananta Komisitaro (*Commission permanente*), organo qua komencis funcionar (por tre kurta periodo) pos la dissolveso dil Komitato.

(11) Ne esas vera ke la “Delegitaro” selektis Esperanto “kun kelka chanji”. La korekta vortizo esas yena: la Komitato ‘decidis adoptar principe Esperanto, pro lua relativa perfekteso e pro la divers e mult aplikaji exekutita per ol, kondicione ke ula modifiki esez efektigita da la Permananta Komisitaro en la direciono fixigita per la projeto Ido, probante interkonsentar kun la Komitato Lingual esperantista’.

Cetere, dum la diskurso, tu plurfoye intermixas la Delegitaro e la Komitato. Me invitas tu parlektar mea artiklo pri la nasko di Ido:

https://ia804605.us.archive.org/4/items/naskigho_e_mallonga_historio_de_ido/Naskigho%20kaj%20mallonga%20historio%20de%20Ido.pdf

(12) Ne esas vera ke en Ido on “uzas akuzativo nur kande ol esas necesa por komprenar”. En Ido on uzas tale nomizita ‘n inversigala’ por montrar inversigo dil normala ordino di subjekto e direta objekto, t.e., kande la direta objekto preiras la subjekto, exemple:

‘La kato manjas la muso’ (normala ordino, sen n inversigala)

‘La muson manjas la kato’ (inversigo dil normala ordino)

Koncernesas do regulo.

(13) Nula Idisto dicis ke la Esperanto-supersigni esas “barbara”.

(14) Nula Idisto dicis ke la korelativi esas “seninteresa tabelo”.

(15) ‘legesas’ esas nekorekta en Ido. La korekta radiko esas ‘lekt-’ (de la Latina ‘lectus’, ‘lectura’, ‘lector’, ktp), do on dicas ‘la libro lektesas’ (la Ido-radiko ‘leg-’ korespondas al Esperanto-radiko ‘leĝ-’).

(16) Sten Liljedahl ya skriptis la texto dil Ido-himno, ma il ne “kreis ol kun la muziko di *La Espero*”. Ne existas oficala melodio por kantar ta himno. Kantar ol segun la melodio di *La Espero* esas nur una del posiblaji.

(17) ‘disipema’ signifikas ‘malŝparema’ en Esperanto. La radiko ‘disip-’ existas anke en tua matrala linguo, la Angla (‘dissipate’, ‘dissipation’).

(18) La Ido-simbolo ne esas “blua stelo”, ma blanka stelo sur blua fundo.

(19) ‘unesal’ [un-es-al(a)] signifikas ‘unueca’.

(20) Heidi Neussner ne “esis” Idistino: el duras vivar ed esar Idistino.

(21) Nulu asertis (en la Komitato e pose) ke Ido “esas perfekta linguo”.

(22) “La vera inventinto di Ido esis Louis Couturat” e “Forsan Beaufront kontributis per kelka vorti” esas aserti qui bezonas nuancizo e precizigo. Pri to on povas lektar en mea artiklo mencionita sub (11).

(23) Nun existas ne nur la tri papera Ido-revui mencionita (*Progreso*, *Kuriero Internaciona* ed *Ido-saluto!*), ma anke *Ad-avane!*, editata en Hispania. Pluse, existas anke (ja de 2011) la (nur retala) revuo *Posta Mundi*, di qua la kontenajo ordinare esas (cirkume) duime en Ido e (cirkume) duime en altra planifikita lingui (anke en Esperanto).

(24) Mea prenomo esas ne “Gonçalvo”, ma ‘Gonçalo’.

(25) Yes, me ankore agadas en la Ido-movemento, quale on povas konstatar hike:

https://io.wikipedia.org/wiki/Gon%C3%A7alo_Neves

(26) La mencionita lexiko Ido-Nederlanda-Ido fakte esas bazala gramatiko kun vortaro (*Basis grammatica en woordenlijst van de Internationale Taal Ido*), da Hans Stuifbergen. Aparis tri endituri (o riimprimuri): 1994, 1995 e 1996.

(27) En Ido on ne plus parolas pri “internaciona kongresi”, ma, pro la mikra nombro de partoprenanti, pri ‘Ido-renkontri’ o, min ofte, ‘Ido-konferi’.

(28) Ne esas vera ke “Li omna [la Idisti] parolas Esperanto”, quankam tre multi komprenas la linguo, precipue lekte. Exemple, en 2006, dum la internaciona Ido-renkontro en Berlin (quan me partoprenis) Detlev Blanke diskursis en Esperanto, e Günter Anton Ido-interpretis lu.

(29) La “maxim famoza [Ido-]poeto” nomesas Andreas Juste (1918–1998), Belga advokato, tradukero e skriptero, qua autoragis ampla e plura-jenra Ido-verkaro:

https://eo.wikipedia.org/wiki/Andreas_Juste

Pri Ido-literaturo on povas informesar plu detaloze per lektar mea pria verko:

https://ia801000.us.archive.org/8/items/Esperanto_e_Ido_malsamaj_vojoj_sur_Parnason/Esperanto%20kaj%20Ido_malsamaj%20vojoj%20sur%20Parnason.pdf

(30) La “bela poemo” pri la lasta sentinelo Romana, qua aludas supozata ultima Ido-poeto, skriptesis ne da “John Francis”, ma da L.N.M. Newell (1902–1968). La poemo, titulizita ‘La lasta’, aparinta unesme en *Dekdu poetoj* (1934), pose en *Esperanta Antologio* (1958, 2ma ed. 1984) e fine en *Kolektitaj poemoj* (1987) skriptesis da Newell (en 1926) ne honore a ta “maxim famoza poeto” (Andreas Juste, qua cetere komencis skiptar en Ido erste en la 60a yari), ma honore a G.H. Richardson, multe plu frua Ido-poeto (20a e 30a yari).

Pose, Andreas Juste, qua recevis de Tazio Carlevaro kopiuro di ta poemo, skriptis replike, sub olua inspiro, sua plu kam 100-versa epistolo ‘Por respondar a verd akuzi’ (1972, 2ma ed. 1984). Tazio Carlevaro detaloze mencionas ta epizodo en sua artiklo ‘Andreas Juste kaj la rilatoj inter Esperanto kaj Ido’, qua aparis en *Instrui, dokumenti, organizi*, homajala libro por la 80ma aniversario di Claude Gacond (2011, p. 45–57). Existas revizita ed ampligita versiono di ta artiklo, kun multa infra noti adjuntita da me, ma regretinde Carlevaro ne ja enretigis ol. Tamen on povas kelke ‘gustar’ ol per lektar la recensuro pri la homajala libro en la sito di UEA:

https://katalogo.uea.org/katalogo.php?inf=8660&id=1534&recenzo=montru

[komenti pri la finala debato]

(31) Esas ya vera ke Espo-expresuri quala “me feliĉas” imitas la modeli di kelka lingui Aziana (exemple, la Chiniana e la Indoneziana). En la Chiniana, l’adjektivi ne varias, ma kande li aparas dop la pronomo li funcionas quale verbi ed on ne adjuntas la verbo *shì* (‘esar’). En la Indoneziana, exemple, kande on adjuntas l’adjektivo *cantik* (‘bela’) al pronomo *dia* (‘lu’), l’adjektivo funcionas quale verbo, do *dia cantik* equivalas *li/ŝi belas* en Esperanto.

(32) “Ka la Idisti havis kunveni ante la pandemio?”, ulu questionis. Yes, ja de 1921 eventas tala kunveni. Yen lia listo (dati e loki):

https://io.wikipedia.org/wiki/Ido-Konferi

(33) L’artikli en la Ido-wikipedio ne “facesas da mashino”. Li facesas da poka ma laborema homi ek karno ed osti.

(34) Couturat mortis en 1914 e LdB mortis ne en “mil e nonacent e duadek e kelko”, ma en 1935.

(35) André Cherpillod (mencionita dum la debato) skriptis 6 artikli en Ido, tre interesiva e bela-stila, qui aparis en *Progreso* (1979-80). Plu frue (1954) anke Donald Broadribb, figuro tre kara al Espo-movemento Australiana, skriptis bela-stile en Ido: en *Progreso* ya aparis longa ed importanta letro al redakterio e, pose, longa artiklo pri la Ido-transskribo di antiqua Greka nomi.